

Ujednačena pravna shvaćanja Vrhovnog suda RH važna za potrošačke tužbe

*Radionica se provodi u sklopu projekta Udruge Franak “Pravom informacijom do prave odluke”,
uz financijsku podršku Grada Zagreba.*

Autori i predavači:

Srđan Kalebota, odvjetnik

Goran Aleksić, koordinator ekonomsko-pravnog tima Udruge Franak

Udruga Franak, Zagreb, prosinac 2025.

1. NIŠTETNOST PROMJENJIVE KAMATNE STOPE

1.1. *Ujednačeno pravno shvaćanje VSRH*

Vrhovni sud RH ujednačio je pravno shvaćanje o uvjetima ništetnosti promjenjivih kamatnih stopa (PKS) kako za potrošače, tako i za pravne osobe.

1.2. *Razlozi ništetnosti PKS*

Kamatna stopa koja se mijenja odlukom banke ništetna je u svim ugovorima o kreditu, ali i u leasing ugovorima. Temeljni razlog ništetnosti u potrošačkim ugovorima jest nemogućnost pregovaranja o kamatnoj stopi i njezina neodredivost, dok je u poslovnim ugovorima temeljni razlog neodredivost ugovorne obveze. Da bi ugovorna obveza bila odrediva, ona ne smije ovisiti o volji jedne od ugovornih stranaka, pa je zbog toga PKS koji se mijenja odlukom banke neodrediva, nepoštena i ništetna ugovorna odredba

1.3. Prava klijenata banaka

Oštećenici imaju pravo tužbom zatražiti vraćanje svih preplaćenih kamata na temelju razlike naplaćene kamate, i kamate kakva je trebala biti naplaćena po početno ugovorenoj kamatnoj stopi uz obračun zateznih kamata od dana kada je pojedini preplaćeni iznos kamata naplaćen.

1.4. Varijanta s djelomično pravilno ugovorenom kamatom

U dijelu ugovora o kreditu ugovorena je kamatna stopa koja se mijenja na temelju formule:

$KS = \text{marža} + \text{promjenjivi parametar (Euribor ili Libor)}$, a dodatno je ugovorena i odredba o kamatnoj stopi koja se mijenja odlukom banke. U takvim ugovorima utvrđuje se ništetnom odredba o promjeni kamatne stope odlukom banke, pa se onda razlika iznosa računa tako da se od naplaćenih iznosa oduzima iznos na temelju pravilno ugovorene formule za promjenu kamatne stope.

1.5. *Sud EU, odluka C-655/20*

Postoje odluke Suda EU, među kojima je najznačajnija odluka C-655/20, na temelju kojih bi nacionalni sudovi trebali na zahtjev potrošača obvezno utvrđivati ništetnost ugovora ukoliko je ugovorena promjenjiva kamatna stopa koja se mijenja odlukom banke. Međutim, u Hrvatskoj se praksa temelji na početno ugovorenim veličinama kamatne stope, i pravo na obeštećenje daje se samo potrošačima kojima su banke tijekom otplate kredita kamatu povećavale u odnosu na onu početno ugovorenu. Hoće li Ustavni sud promijeniti takvu sudsku praksu, vidjet ćemo u budućnosti, ali zasad se na sudovima sudi na temelju prakse koja je ujednačena na Vrhovnom sudu.

2. NIŠTETNOST VALUTNE KLAUZULE CHF

2.1. *Kolektivna presuda*

Kolektivna presuda i zastara za tužbe po kolektivnoj presudi

U kolektivnom postupku u tzv. slučaju franak utvrđena je ništetnost valutne klauzule CHF ugovorene u osam osuđenih banaka. Za takve ugovore rok za tužbe po pitanju valute i kamate bio je 13.6.2023. i tko do toga dana nije tužio banku, prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda RH sada je u zastari.

Izuzetak od zastare u postupcima po kolektivnoj presudi

Potrošači koji i dalje otplaćuju CHF nekonvertirane kredite mogu tužiti i zatražiti obeštećenje, ali samo za zadnjih 5 godina od dana podizanja tužbe, jer potraživanja unazad 5 godina za njih nisu zastarjela.

2.2. Ugovori koji nisu obuhvaćeni kolektivnom presudom

Nema zastare potraživanja

Ako je netko ugovorio kredit ili leasing s valutnom klauzulom CHF s drugim bankama i leasing kućama, a ne s kolektivno osuđenim bankama, tužbe po takvim ugovorima nisu u zastari, i svatko s takvim ugovorom može tužiti i zatražiti obeštećenje na temelju utvrđene ništetnosti.

Obeštećenje i zatezne kamate

Obeštećenje se sastoji u razlici između naplaćenih anuiteta i anuiteta kakvi bi bili naplaćeni da nije rasla kamatna stopa i da se nije primjenjivao rast tečaja. Na sve te iznose obračunava se i pripadajuća zatezna kamata od dana kada je pojedini anuitet preplaćen.

3. ZASTARE POTRAŽIVANJA NA TEMELJU NIŠTETNIH UGOVORA

3.1. Pravna shvaćanja VSRH, Su-IV-47/2020-2 i Su-IV-33/2022-2

Svojim pravnim shvaćanjima Su-IV-47/2020-2 od 30. siječnja 2020. i Su-IV-33/2022-2 od 31. siječnja 2022. Vrhovni sud RH ujednačio je pravno shvaćanje o računanju zastare potraživanja za ništetne ugovore, bilo da se radi o ugovorima koji se utvrde ništetnima u cijelosti, bilo da se radi o djelomično ništetnim ugovorima.

3.2. *Pojednostavljene izreke pravnog shvaćanja*

a) Zastara potraživanja na temelju ništetnog ugovora počinje teći danom pravomoćnog utvrđenja ništetnosti konkretnog ugovora, nakon čega tužitelj ima 5 godina vremena utvrditi iznos stjecanja bez osnove te nakon što se utvrdi i taj iznos u sljedećih 10 godina mora zatražiti taj iznos od druge ugovorne strane. Ako je istodobno utvrdio i ništetnost i zahtjev za isplatu, rok za naplatu je 10 godina od dana pravomoćne presude, s tim da pripadajuće zatezne kamate zastarijevaju nakon proteka 3 godine od pravomoćnosti presude.

b) Postupci na temelju kolektivne presude

Iznimno, za ugovore s ništetnom valutnom klauzulom CHF i ništetnom promjenjivom kamatnom stopom ugovorene u jednoj od osam banaka osuđenih u kolektivnom „slučaju franak“, zastara potraživanja za sve iznose starije od 5 godina već je istekla, budući da je rok za tužbe bio 5 godina od dana pravomoćnosti kolektivne presude u „slučaju franak“. To znači da onaj tko nije tužio na temelju kolektivne presude više tužiti ne može, osim ako još uvijek otplaćuje kredit, pa onda ima pravo potraživati sve razlike tečaja i kamate unazad 5 godina od dana podizanja privatne tužbe.

3.3. *Zastara zateznih kamata uz preplaćene iznose*

Potrebno je dodatno naglasiti da zatezne kamate na iznose stjecanja bez osnove zastarijevaju u roku od tri godine po pravomoćnosti presude kojom je utvrđen iznos stjecanja bez osnove. Drugim riječima, nakon pravomoćne presude moraju se naplatiti sva stjecanja u sljedeće tri godine kako se ne bi izgubilo pravo na pripadajuće zatezne kamate, pa ako banka ne želi platiti, onda je potrebno pokrenuti ovrhu na temelju pravomoćne klauzule.

4. ZASTARE POTRAŽIVANJA ZA MOGUĆE I DOPUŠTENE PREINAKE TUŽBENIH ZAHTEJEVA

U slučaju kada se nakon sudskog vještačenja poveća iznos tužbenog zahtjeva, a radi se o istoj činjeničnoj osnovi (npr. preplaćene kamate ili preplaćeni tečaj), povećani dio tužbenog zahtjeva nije u zastari te se i taj dio mora platiti tužitelju. Drugim riječima, ako je tužitelj zatražio 50.000 eura s pripadajućim zateznim kamatama, ali je nakon sudskog vještačenja utvrđeno da je stvarni tužbeni zahtjev veći pa iznosi npr. 60.000 eura, sud će dopustiti da se tužbeni zahtjev poveća i da se na povećani dio također naplate zatezne kamate. Takva preinaka tužbenog zahtjeva naziva se nepravom preinakom.

5. NAKNADE ZA PRIJEVREMENU OTPLATU KREDITA (TZV. IZLAZNE NAKNADE)

5.1. *Razlog ništetnosti*

Naknade za prijevremenu otplatu kredita ništetne su po pravnom ujednačenom shvaćanju Vrhovnog suda RH. Ništetne su kako za potrošače, tako i za pravne osobe. Te naknade ništetne su zbog toga jer banka kod prijevremene otplate ima pravo naplatiti samo preostalu glavnicu i dospjele kamate.

5.2. *Prava tužitelja*

Svatko tko je prijevremeno zatvorio kredit, i pritom je platio naknadu za prijevremenu otplatu kredita, ima pravo utvrditi ništetnost ugovorne odredbe o takvoj naknadi i ima pravo dobiti natrag uplaćeni novac i naplatiti pripadajuće zatezne kamate. Zastare potraživanja nema, pa niti za one potrošače na koje se odnosi kolektivna presuda.

6. NAKNADE ZA OBRADU KREDITA (TZV. ULAZNE NAKNADE)

6.1. *Vrijedi samo za potrošače*

Po ujednačenom pravnom shvaćanju Vrhovnog suda RH ništetne su i naknade za obradu kredita, međutim, zasad je to pravilo utvrđeno samo za potrošačke ugovore, dok za pravne osobe još uvijek ne postoji pravno shvaćanje.

6.2. *Razlog ništetnosti*

Naknade za obradu kredita ništetne su zbog toga jer se radi o naknadama o kojima se nije moglo pregovarati te se osim toga ne može dokazati niti kakav je to stvarni trošak banka imala kod ugovaranja kredita.

6.3. *Prava tužitelja*

Svatko tko je ugovorio i platio naknadu za obradu kredita, ima pravo utvrditi ništetnost ugovorne odredbe o takvoj naknadi i ima pravo dobiti natrag uplaćeni novac i naplatiti pripadajuće zatezne kamate. Zastare potraživanja nema, pa niti za one potrošače na koje se odnosi kolektivna presuda.

Sadržaj ovog dokumenta u isključivoj je odgovornosti Udruge Franak, i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.

Ova prezentacija informativnog je karaktera te ne služi kao dokaz u sudskom postupku niti zamjenjuje profesionalnu pravnu zaštitu.

Hvala na pozornosti!

www.udrugafanak.hr
pravo.udrugafanak@gmail.com